

גדרות

דילען בכת"מ: זייען.
 תני קדשי המזבח – והא תנינו בההנייא: תנו התם קדשי מזבח מוציאין את הראוי להם מקדשי בדק הבית אין קדשי בדק הבית מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח ולא קדשי בדק הבית מקדשי בדק הבית והא תנינו בכת"מ: תנו קדשי מזבח מוציאין את הראוי להן בקדשי מזבח אמר רבי אחא כן הוא מתניתין מוציאין את הראוי להן לקדשי בדק הבית קדשי בדק הבית מוציאין את הראוי להן לקדשי מזבח והתני.
 מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית בכת"מ: תנו קדשי מזבח מוציאין את הראוי להן בקדשי מזבח אמר רבי אחא כן הוא מתניתין מוציאין את הראוי להן לקדשי בדק הבית קדשי בדק הבית מוציאין את הראוי להן לקדשי מזבח והתני.
 מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית בכת"מ: תנו קדשי מזבח מוציאין את הראוי להן בקדשי מזבח אמר רבי אחא כן הוא מתניתין מוציאין את הראוי להן לקדשי בדק הבית קדשי בדק הבית מוציאין את הראוי להן לקדשי מזבח והתני.

דסדרא רבא נשל בית המדרש הגדול. אתא [בא] ר' מנא לגביה [אלין]. שיבחה עצמו ר' אבון ואמר ליה [לון] לר' מנא: חמי מאי עבדית [ראה מה שעשית]? אמר ליה [לון] ר' מנא: עליך נאמר "וישכח ישראל את עושהו ויבן היכלות" (הושע ח, יד), וכי לא הוה בני נש דילעון באורייתא [האם לא היו אנשים שילמדו תורה] בכסף? וה? ולמה הרצאת את הכסף על הבנין?
 א בענין הכלים שנודבו לבדק הבית שנינו במשנה שאת הכלים הראויים לשימוש כמות שהם היו מניחים ומשתמשים בהם לאותו צורך, והשאר היו נמכרים ודמיהם היו נופלים לבדק הבית. ובענין זה מביאים שתי [שנינו בבבביתא]: קדשי המזבח (קרבנות הצבור), אם אין די בשקלים שנבכו כדי לקנותם ואת שאר צרכיהם (כגון נסכים), מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית. מכסף שנודב לבדק הבית. ואולם אם אין די בכסף שנודב לבדק הבית כדי לצורך, אין קדשי בדק הבית מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח. שמשנים מקדושה קלה לקדושה חמורה ולא מחמורה לקלה. ומקשים: והא תנינו [והרי שנינו] במשנתנו: כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית מניחין אותו ומשתמשים בו, והשאר נמכרין ודמיהן נופלין לבדק הבית. ולדברי התנא של הבביתא היתה המשנה צריכה לומר שדמיהן נופלים לקדשי מזבח ולבדק הבית! אמר ר' חזקיה: כיני מתניתא [כך היא כוונת המשנה] שדמיהם נופלים ללשכת בדק הבית, שאינם נמכרים מיד לבדק הבית, אלא נכנסים ללשכה ושם עושים בהם כל מה שהם צריכים לעשות, בין לבדק הבית, בין לקדושת מזבח.

דסדרא רבא. אתא רבי מנא לגביה, אמר ליה: חמי מאי עבדית! אמר ליה: "וישכח ישראל את עושהו ויבן היכלות", לא הוה בני נש דילעון באורייתא?
 א תני: קדשי המזבח מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית, אין קדשי בדק הבית מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח. והא תנינו: כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית מניחין אותו ומשתמשים בהם לאותו צורך, והשאר היו נמכרים ודמיהם היו נופלים לבדק הבית. ובענין זה מביאים שתי [שנינו בבבביתא]: קדשי המזבח (קרבנות הצבור), אם אין די בשקלים שנבכו כדי לקנותם ואת שאר צרכיהם (כגון נסכים), מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית. מכסף שנודב לבדק הבית. ואולם אם אין די בכסף שנודב לבדק הבית כדי לצורך, אין קדשי בדק הבית מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח. שמשנים מקדושה קלה לקדושה חמורה ולא מחמורה לקלה. ומקשים: והא תנינו [והרי שנינו] במשנתנו: כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית מניחין אותו ומשתמשים בו, והשאר נמכרין ודמיהן נופלין לבדק הבית. ולדברי התנא של הבביתא היתה המשנה צריכה לומר שדמיהן נופלים לקדשי מזבח ולבדק הבית! אמר ר' חזקיה: כיני מתניתא [כך היא כוונת המשנה] שדמיהם נופלים ללשכת בדק הבית, שאינם נמכרים מיד לבדק הבית, אלא נכנסים ללשכה ושם עושים בהם כל מה שהם צריכים לעשות, בין לבדק הבית, בין לקדושת מזבח.

קרבן הקדשה חמי מה דעבדית – היה משבח עצמו: ראה מה שעשיתי. וישכח ישראל וכו' – טוב הוא ליתן לעניי תורה שעושים מצות בכל עת, משיבנו בנינים והיכלות. מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית – כגון אם הקדש בהמה או אבנים לבדק הבית וצריכין אותו למזבח, נוטלין אותו למזבח. אבל הקדש בהמה, אפילו בעלי מומים, או אבנים למזבח – אין מוציאין אותו לבדק הבית, אלא ימכרו, ודמיהן נופלין לבדק הבית. כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית – מניחין אותו – הא ראוי למזבח – מוכרין אותו. שמעיה: דקדשי בדק הבית, אף על פי שראוי למזבח – אין מוציאין מקדשי בדק הבית. כיני מתניתין – כן היא משנתנו: כלי שמצאו בו צורך, והיינו לצורך המזבח או לבדק הבית ללשכת בדק הבית – מניחין אותו, ומשם נוטלין אותו למה שצריכין אותו.
 הדרן עלך פרק אלו הן הממונים

הדרן עלך פרק אלו הן הממונים

תקליז הרתיב

חמי מאי עבדית – מה עשיתי זה השער, והיה משבח עצמו. הכי גרסינן: תני קדשי מזבח כו' – מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית. כמו שנינו בפרק רביעי: המקדש נכסיו והיו בהן דברים הראויים למזבח כו' – יקרבו עולות. אף על גב דסתם הקדשות לבדק הבית. ותנינא בתוספתא פרק קמא דתמורה: המקדש תמימים לבדק הבית – אין פודין אותו אלא למזבח. והוה שאמר "את הראוי להן" אין קדשי בדק הבית מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח – דמקדושה חמורה לקדושה קלה (לבא), הכי גרסינן: ולא קדשי בדק הבית מקדשי בדק הבית – משנה היא בתמורה (לבא): אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותן מקדושה לקדושה. ופירשה הרמב"ם זכרוננו לברכה: כמו שאין משנין קדשי מזבח גופיה משלמים לעולה וכן להיפך, כן אין משנין בבדק הבית מקדושה לקדושה. ופרין: והא תנינו כו' והשאר נמכרין ודמיהן נופלין לבדק הבית – הרי דמשנין בבדק הבית, שנמכרין ולוקחין לבדק הבית מזה. ומשני: כיני משנה ללשכת בדק הבית – והשאר: מה שאין צורך למה שהוקדשה כעת – נמכרין, ודמיהן נופלין ללשכת בדק הבית. ומה שאמר "ולא קדשי בדק הבית מקדשי בדק הבית" – היינו דומיא דאינך, שישנה מזה לבדק הבית. אבל ללשכה הוא אחר כך, כמו דבר חדש, כיון שאין צורך בזה כלל לבדק הבית. וגירסת הספרים חסרה ומשובשת.
 הדרן עלך פרק אלו הן הממונים

תקליז הרתיב חמי מאי עבדית – מה עשיתי זה השער, והיה משבח עצמו. הכי גרסינן: תני קדשי מזבח כו' – מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית. כמו שנינו בפרק רביעי: המקדש נכסיו והיו בהן דברים הראויים למזבח כו' – יקרבו עולות. אף על גב דסתם הקדשות לבדק הבית. ותנינא בתוספתא פרק קמא דתמורה: המקדש תמימים לבדק הבית – אין פודין אותו אלא למזבח. והוה שאמר "את הראוי להן" אין קדשי בדק הבית מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח – דמקדושה חמורה לקדושה קלה (לבא), הכי גרסינן: ולא קדשי בדק הבית מקדשי בדק הבית – משנה היא בתמורה (לבא): אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותן מקדושה לקדושה. ופירשה הרמב"ם זכרוננו לברכה: כמו שאין משנין קדשי מזבח גופיה משלמים לעולה וכן להיפך, כן אין משנין בבדק הבית מקדושה לקדושה. ופרין: והא תנינו כו' והשאר נמכרין ודמיהן נופלין לבדק הבית – הרי דמשנין בבדק הבית, שנמכרין ולוקחין לבדק הבית מזה. ומשני: כיני משנה ללשכת בדק הבית – והשאר: מה שאין צורך למה שהוקדשה כעת – נמכרין, ודמיהן נופלין ללשכת בדק הבית. ומה שאמר "ולא קדשי בדק הבית מקדשי בדק הבית" – היינו דומיא דאינך, שישנה מזה לבדק הבית. אבל ללשכה הוא אחר כך, כמו דבר חדש, כיון שאין צורך בזה כלל לבדק הבית. וגירסת הספרים חסרה ומשובשת.
 הדרן עלך פרק אלו הן הממונים

אורה ההלכה

מוציאים את הראוי להן מקדשי המזבח. בבביתא. (מביים שם פ"ד ה"י. ספר הפלאה הלכות ערכין ותרומין פ"ב ה"א).

קדשי המזבח מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית. הוצרכו לקדשי מזבח ולא הספיקה להם תרומת הלשכה – מוציאין את הראוי להם מכספי קדשי בדק הבית. אבל אם הוצרכו לבדק הבית ולא מצאו בלשכת בדק הבית דבר המספיק להם – אין

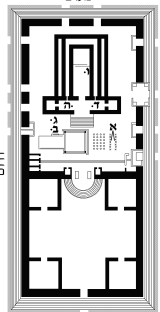
מסורת הש"ס
 א. משנה מידות ב.ג. שם ו.
 ב. בבלי יומא נ.ד. ילקיש
 תורה תרצד. שם ניד תתפח.
 ג. תוספתא שקלים ב.יח.
 שוטה יג.א. בבלי יומא נ.ג.
 ילקיש ניד שם.

גרסות

דיר העצים בכתיב: לשכת דיר העצים.
 ולא יראו החוצה וכתב ויהיו שם עד היום הזה.
 ומפצל בכתיב: ומפצע משנתה בכתיב וכתב: ובא ואמר – הארון נגזר בכתיב מילים אלו חסרות.

החריים

שלושה עשר שולחנות מערב

(א) משונה בבית המטבחיים (שיש).
 (ב) אחד במערב כבש (שיש).
 (ג) אחד במערב כבש (כסף).
 (ד) אחד בפתח האולם (כסף).
 (ה) אחד בפתח האולם (זהב).
 (ו) אחד בחיכל (זהב).

א הלכה א משנה שלשה עשר שופרות (קופות, שהיו בניות צרות מלמעלה ורחבות מלמטה) היו במקדש, בהם היו נותנים את הכסף שנתרם למקדש לפי שלש עשרה השתחויות היו במקדש. ומספרים: בני המשפחות של בית רבן גמליאל ושל בית ר' חנניה סגן הכהנים היו משתחווים בארבע עשרה, עוד השתחוויה אחת. והיכן היתה ההשתחוויה היתירה? כנגד דיר העצים, שכן מסורת בידן מאבותיהן ששם, סמוך לדיר העצים, הארון (ארון הברית) נגנז. ומספרים: מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק בעבודתו בדיר העצים, וראה את הרצפה שהיא משונה מחברותיה, שאחת ממרצפות השיש ששימשו לה רצפה היתה גבוהה מן האחרות, וראה שניטלה ממקומה ולאחר מכן הושבה בחזרה. והבין אותו כהן שזהו פתח למחילה שחתה המקדש בה נגנז הארון. בא ואמר לחבירו וראה רצפה כזו. ומסופר: לא הספיק לגמור את הדבר, את המעשה, ולספר בריוק היכן היתה הרצפה המיוחדת הוּו עד שיצתה (יצאה) נשמתו, וידעו בייחוד (בכירור) ששם הארון נגנז, ולכן משמים לא נתנו לו לגלות זאת.

ב גמרא תני [שנויה] הללו עקומות היו, צרות מלמעלן ורחבות מלמטה, וכל כך למה? – מפני הרמאין, שלא יוכלו להכניס את ידם לתוך הקופה כדי ליטול ממנה כנגיבה את הכסף שכתובה במענה שהם מכניסים כסף לתוכה. במשנה הוזכרה גניות הארון. ומביאים ברייתא שנחלקו תנאים בענין זה. שתי [שנויה ברייתא] בשם ר' אלעזר: הארון גלה עמחן לבבל, ששגלו ישראל לבלל נטלו עמם את ארון הברית. מאי טעמא [מה הטעם], מה הראיה לכך בפסוק? – שנאמר בכבואת ישיעיהו הנביא לחזקיהו המלך בענין גלות בבל: "הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר אצרו אבותיך עד היום הזה בבלה לא יתגר דבר אמר ה' (מלכים ב, כ, ז), ומהו "דבר" זה – אין "דבר" רומז אלא לכלי שהדיברות לתוכו, הארון בו מונחות הלוהות שעליהן חקוקות עשרת הדברות. וכן הוא אומר "ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנצר ויביאיהו בבלה עם כלי חמדת בית ה' (דברי הימים ב, ל, ז), איזהו "כלי חמדת בית ה'?" – זה הארון בו מונחות לוחות הברית שהן כלי חמדה, שהתורה חמדה היא לישראל, כנאמר "הנחמדים מפו ומזהב רב" (תהלים יט, יא). ואילו ר' שמעון בן לקיש אומר: הארון לא גלה, אלא במחילה שחתה למקומו הקבוע בקודש הקדשים היה הארון נגנז. הדא הוא דכתיב [זה הוא שנאמר] "ויאירכו הבדים ויגראו ראשי הבדים אל פני הדביר ולא יגראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה" (מלכים א, ח, ח), "עד היום הזה" משמע לעולם, שכן בכל זמן שיירך לומר כן, ומשמע אם כן שנגנז הארון במקומו.

הלכה א משנה שלשה עשר שופרות – תיבות צרות מלמעלה ורחבות מלמטה, עקומות כעין ויטלו מתוכן. ולקמן מפרש למה שלשה עשר שופרות, ושלושה עשר שולחנות, ובאיהו מקום מנוחין. שלש עשרה השתחויות – לקמן מפרש היכן היו. כנגד דיר העצים – לשכה שבה היו נותנים כל עצי המערכה, והיא היתה במקצוע מורחית צפונית של עורת נשים. ששם ארון נגנז – על ידי ישיעיהו, כדמפרש בגמרא. שהיה מתעסק – במלאכתו, מתלע את העצים. שאין לבעלי מומין מלאכה במקדש כי אם להכין עצים למערכה. דכל עץ שנמצא בו תולעת פסול למבח. שהיא משונה – שלא היתה האבן שוה לשאר אבני הרצפה, והבין שנסתלק משם והוחזרה. ביחוד – בכירור.

ב גמרא תני: השופרות הללו עקומות היו, צרות מלמעלן ורחבות מלמטה, מפני הרמאין. יתני בשם רבי אלעזר: הארון גלה עמחן לבבל, מאי טעמא – "לא יתגר דבר אמר ה'", אין דבר אלא שהדיברות לתוכו. וכן הוא אומר "ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנצר ויביאיהו בבלה עם כלי חמדת בית ה'". איזהו "כלי חמדת בית ה'?" – זה הארון (תני רבי יהודה בר אילעי) רבי שמעון בן לקיש אומר: במקומו היתה הארון נגנז. הָדָא הוא דכתיב "ויאירכו הבדים ויגראו ראשי הבדים אל הקדש אל פני הדביר ולא יגראו החוצה".

קרבן העדה
 שלשה עשר שופרות – תיבות צרות מלמעלה ורחבות מלמטה, עקומות כעין ויטלו מתוכן. ולקמן מפרש למה שלשה עשר שופרות, ושלושה עשר שולחנות, ובאיהו מקום מנוחין. שלש עשרה השתחויות – לקמן מפרש היכן היו. כנגד דיר העצים – לשכה שבה היו נותנים כל עצי המערכה, והיא היתה במקצוע מורחית צפונית של עורת נשים. ששם ארון נגנז – על ידי ישיעיהו, כדמפרש בגמרא. שהיה מתעסק – במלאכתו, מתלע את העצים. שאין לבעלי מומין מלאכה במקדש כי אם להכין עצים למערכה. דכל עץ שנמצא בו תולעת פסול למבח. שהיא משונה – שלא היתה האבן שוה לשאר אבני הרצפה, והבין שנסתלק משם והוחזרה. ביחוד – בכירור.

גמרא הכי גרסינן: אלא הדברות שבתוכו. ולא יראו החוצה – סיפא דקרא "ויהיו שם עד היום הזה".

תקלין הדתין

שלשה עשר שופרות – תיבות צרות מלמעלה ורחבות מלמטה, ועקומות כשופר, וכדמפרש בגמרא. שלש עשרה השתחויות. ומפרש בגמרא היכן היו. כנגד דיר העצים – לשכה שבה היו נותנים כל עצי המערכה, והיא היתה במקצוע מורחית צפונית של עורת נשים. ששם ארון נגנז – על ידי ישיעיהו, כדמפרש בגמרא. שהיה מתעסק. בכדומות במלאכתו מתלע את העצים. שהיא משונה. שהיה גבוה אבן אחת משאר אבני הרצפה, והבין שנסתלק משם והוחזרה. ביחוד – בכירור.

גמרא מפני הרמאים – שלא יהיו הרמאים עושים את עצמם כמטילים לתוכם ויקחו מהם בנחת. תני בשם רבי אלעזר: וכו' אין דבר כו' – דהא תחלה נאמר "כל אשר בביתך" והכל בכלל, ולמה ליה למימר "ולא יתגר דבר"? אלא דקאי על הארון. וכן הוא אומר ולתשובת וגו' בבלה – בתוספתא שם נקט לה בשם רבי שמעון בפני עצמו. והכא מביא לראיה דמקרא קמא אפשר לומר דנתבטלה הגזירה מרעה לטובה, כמו שאמר: שאני גזר גזירה וצדיק מבטלה. ודקרא תניין מפורש "ויביאיהו בבלה". ולכן נקט לה בתוספתא מאיה קרא. הכי גרסינן: וכתב ויהיו וגו' עד היום הזה – דמשמע במקומו נגנז. וכן היא הגירסא בתוספתא.

מלמטה, ועקומות כשופר, וכדמפרש בגמרא. שלש עשרה השתחויות. ומפרש בגמרא היכן היו. כנגד דיר העצים – לשכה שבה היו נותנים כל עצי המערכה, והיא היתה במקצוע מורחית צפונית של עורת נשים. ששם ארון נגנז – על ידי ישיעיהו, כדמפרש בגמרא. שהיה מתעסק. בכדומות במלאכתו מתלע את העצים. שהיא משונה. שהיה גבוה אבן אחת משאר אבני הרצפה, והבין שנסתלק משם והוחזרה. ביחוד – בכירור.

עיונים
 ששם הארון נגנז בבית המקדש השני לא היה ארון (כמבואר ביומא נ.ב.) ונחלקו תנאים בברייתא (המובאת להלן בגמרא) היכן היה הארון. לרעה אחת גלה הארון עם ישראל לבלל, ולרעה אחרת נגזר הארון במחילה שמתחת לבית המקדש. ממשנתנו אנו למדים כי למסורת משפחות רבן גמליאל ורבי חנניה סגן הכהנים מקום גניותו המדויק היה מתחת לדיר העצים. ומפני כבוד המקום השתחו כנגדו השתחוויה נוספת.

דיר העצים דיר העצים הוא לשכה בצפון מזרח עורת הנשים (ראה משנה מדרות פ"ב מ"ד) שבה היו מניחים את העצים המיועדים למערכה שעל גבי המזבח. בלשכה זו היו כהנים בעלי מומים בודקים את העצים מוחלטים, שכן עץ מוחלע פסול למערכה (ראה גם מנחות פ"ג, ה).

וראה את הרצפה שהיא משונה מחברותיה ראה בפירוש בפנים. ויש שפירש שהיה גזון המרצפת שונה משל האחרות. מחמת קדושת הארון שחתתה (ורבנו משולם).

אורה ההלכה
 שלוש עשר שופרות בבית המקדש היה תמיד שלוש עשרה תיבות, ונתבית כל תיבה במין שופר, צרות מלמעלה ורחבות מלמטה. ראשונה – לשקלי שנה זו. שניה

לשקלי שנה שעברה. שלישית – של כל מה שהתחייב קרבן שהי תורים או שני בני יונה אחד עולה ואחד חטא משלך את דמיהם לתיבה זו. רביעית – של כל מה שהתחייב קרבן עולת העוף בלבד משלך את דמיה לתיבה זו. חמישית – למי שהתנדב מעות לקטת בהם עצים למערכה. ששית – למי שהתנדב מעות ללבונה. שביעית – למי שהתנדב זהב לכפורת. שמינית – למותר חטא. וטבתן שהפריש מעות לחטאתו וקנה בחלקם חטאת ודותרין מן המעות. משלך את השאר לתיבה. תשיעית – למותר אשם. עשירית – למותר קניי זכים חבות ויולדות. אחת עשרה – למותר קרבנות נזיר. שתים עשרה – למותר אשם מצורע. שלוש עשרה – למי שהתנדב מעות לעולת בהמה. כוששה. (רמב"ם ספר זמנים הלכות שקלים פ"ב א"א-ב).

במקומו היה הארון נגנז ארון הברית היה מונח בבית ראשון על גבי אבן שהיתה במערב קודש הקדשים, ולפניו צנצנת המן ומטה אהרן. ובעת שנגזר שלמה את בית המקדש ידע שסופר להיחרב ולכן בנה בו מקום מוסתר במחילה שמתחת לבית המקדש כדי שישימש לגניות הארון. והמלך ישיעיהו ציוה לגנוז במקום שנגזר שלמה. ונגנז עמו מטה ארון והצנצנת ושמן המשחה. וכל אלו לא חזרו בבית שני. בר שמעון בן לקיש. (רמב"ם ספר עבודה הלכות בית הבחירה פ"ד א"א).

קרבן הקדה

כתוב – ברישא "וירא" וכתוב בסיפא "ולא יראו", וקשיא אהדדי. בולטין – ודוחקין בפרוכת, ונראין כשני דדי אשה שבוטלין מתחת חלוקה. ומפצע – ומבקע, ביחוד – בבירור. הקיש עליה בקורנס על המקום ההוא, ויצא אש ושרפה. התורה – ולוחות שניות מונחים בתוכו. לא משו וכי – ואי סלקא דעתך דהארון הוא שיהיה הולך לפניו במלחמה, מסתמא גם המעפילים היו נוטלים אותו עמהם במלחמה. היה נכנס ויוצא עמהן – כשנסעו במדבר נסע לפניו, כדכתיב "וארון ברית ה' נוסע לפניו". הכי גרסינן: ופעמים הוא מתראה עמהן במלחמה – ויש ספרים דלא גרסי ליה, והוא הנכון. וכן הוא במסכת סוטה. מילה הוא המון וכי – דבר שלא ראו מימיהם. ואי סלקא דעתך שהיה יוצא עמהן תמיד במלחמה – מאי יום מיומים שהיו מתייראין עתה. והלא ארון בקרית יערים היה – עד שבא דוד והעליון משם. ומשני: הגישה אלי הציץ – והארון הזה לאו ארון ברית ה', אלא הארון שהיה בו החשן והאפוד והאורים והתומים. וזכר הציץ – לפי שאסור לשאול באורים כי אם בלבישת השמונה בגדים, והציץ הוא החשוב שבהן.

תקליז הדתי

כתוב וירא כו' ולא יראו – אידי דמייתי קרא ד"ולא יראו", דריש ליה. דריש העצים – הוא דעת חכמים ביום שיש בו חשן ואפוד וקריא עמהן לעבודה אחרת. מפציל – בודק מתולעת. ובבבלי גרסינן "מתולע", כדתן: כל קץ שיש בו תולעת – פסול לעבודה. בלשכת דיר העצים וראה את כו' – מסייע לרבנן. משונה מחברותיה – אחת מן הטבלאות של שיש שברצפה ראה גבוה מחברתה, והבין שסילקה מאחר שנסדה עם. בקורנס – בבבלי הגירסא "מתעסק בקרדומי". באוה מועד – ולא גרסינן "שנאמר וארון" וגו'. דזה הפסוק במעפילים כתוב, שלא רצה ה' בהליכתם. הכי גרסינן: ויצא עמהן – ולא גרסינן "ופעמים היה מתראה" כו', ד"נכנס" כו' משמע כל זמן שהיו במלחמה. דלא חמון כו' – שלא ראו מימיהם. ופעם אחת זה בלבד הוא שיצא, וכרבנן. בקרית יערים – היה אז עד שהעלוהו דוד משם, ומאי "הגישה" דמשמע שהיה שם? אלא על כרחך שני ארונות היו. ואל ארון שהיה עמהם במלחמה אמר "הגישה". מאי עבדו ליה רבנן הגישה אלי הציץ – יש מפרשים דארון קאי על ארון שהציץ מונח בו.

כיון שהוזכר פסוק זה, דנים בו, ושואלים: דברי הפסוק סותרים זה את זה, שכן בתחילתו כתוב [נאמר] "ויראו", ואת אמרת [ואתה אומר] בהמשך דבריו "ולא יראו"? אלא הכוונה היא שהיו הבדים נראין ולא נראין, כלומר, שהיו בולטין ויוצאין מתוך הפרוכת כשני דירי האשה שבוטלים ונראים מתוך הכבד שלה. וזהו איפוא ביאור הכתוב, שאף שהם עצמם לא היו נראים, ואולם היו ניכרים מבכד לפרוכת.

ושבים לרון בענין מקום הארון בימי בית שני. ומביאים דעה נוספת בענין. ורבנן אמרי [וחכמים אומרים]: בלשכת דיר העצים היה הארון גבוה, ומעשה ככהן אחד בעל מום שהיה עומד ומפציל [מתחך וקולח] עצים בלשכת דיר העצים כדי לבדוק שאינם מתולעים, וראה את הרצפה, אחת מן הרצפות, שהיא משתנה (שונה) מחברותיה, כא ואמר לחבירו: בא וראה את הרצפה הזאת שהיא משתנה מחברותיה. לא הספיק לגמור את הדבר היכן בדיוק אותה הרצפת עד שציתה נשמתו, וידעו בייחוד (בבירור) ששם הארון גבוה. ובברייתא אחרת תני ר' הושעיא: לא כן היה אלא הקיש עליה על הרצפת זו בקורנס (פטיש), כדי לגלות אם יש חלל תחתיה ויצאת (יצאה) אש ושרפתו לאותו כהן. כיון שעסקנו בארון מביאים עוד בעניינו. תני [שנינו בבבלי תא] ר' יהודה בן לקיש אמר: שני ארונות היו מהלכין עם ישראל במדבר, ארון אחד, שהייתה התורה, הלוחות השניות (שנתנו למשה לאחר ששבר את הראשונות כשירד מן ההר לאחר מעשה העגל), נתונה בתוכו, והאחר, שהיו שברי הלוחות הראשונות נתונים בתוכו. זה שהייתה התורה נתונה בתוכו הוא היה הארון שהיה מונח באהל מועד (בקודש הקדשים), הוא הוא דכתיב [זה הוא שנאמר] עליו: "וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה" (במדבר יד, מד), ואילו ארון זה שהיו שברי הלוחות נתונים בתוכו,

היה נכנס ויוצא עמהן למלחמה, ונמצא אם כן שפעמים שהיה מתראה עמהן, והוא כולם רואים אותו, כשיצא למלחמה, ופעמים שלא היה מתראה עמהם. ורבנן אמרי [וחכמים אומרים]: ארון אחד היה הארון בקודש הקדשים, ולא שנים. ופעם אחת יצא הארון עם העם למלחמה בימי עלי, ונשבה על ידי הפלישתים (ראה שמואל א פרק ד). ומעירים: יש קרייא [מסופר] המסייע להו לרבנן [להם לחכמים] הסבורים שהיה ארון אחד הקבוע במקומו, שנאמר שהפלישתים אמרו כשראו את הארון: "אוי לנו מי יצילנו מיד האלהים האלה" (שמואל א ד, ה), ומתוך דבריהם נראה שהיו נפחדים מאד, ומסתבר שהיה זה משום שהיה הארון מילה דלא חמון מן יומיהון [דבר שלא ראו מימיהם]. ובוראי היה זה ומעירים עוד: יש גם קרייא [מסופר] המסייע לר' יודה בן לקיש הסבור שהיו שני ארונות, האחד שיצא עמהם והשני שהיה קבוע במקומו, איהו ארון ביקש שאלו מאחיה שאל לאחיה הגישה ארון האלהים" (שם יד, יח), ודברים תמוהים הם, שהלא הארון בקרית יערים היה אז (לאחר שחזר הארון משבי הפלישתים. ראה שמואל א ז, א–ב) ולא בשדה המלחמה, וכיצד הגיע לשם? אלא ודאי לקחו אותו למלחמה. ושואלים: מה עבדו ליה רבנן [מה עושים לו לפסוק זה לחכמים]? איך הם מפרשים אותו? שמאחר ולדעתם היה רק ארון אחד שהיה קבוע במקומו, איהו ארון ביקש שאלו מאחיה להגיש לו במלחמה. ומסבירים: לדעתם כוונת הכתוב היא: הגישה אלי את הארון בו היו מונחים שמונת בגדי הכהן הגדול שהיו יוצאים עמו למלחמה, ובכללם האורים והתומים והציץ, וארון זה ביקש שאלו להגיש לו. ועוד אומרים: יש עוד קרייא [מסופר] המסייע לר' יודא בן לקיש הסבור שהיו שני ארונות, שנאמר שבזמן מלחמת ישראל בבני עמון אמר אוריה לרודו שאינו יורד לביתו משום ש"הארון וישראל ויהודה יושבין בסכות וארוניו יואב ועבדי ארוניו על פני השדה חונים ואני אבוא אל ביתי לאכול". חייך וחי נפשך אם אעשה את הדבר הזה" (שמואל ב יא, יא),

מסורת הש"ס
ד. בבלי יומא נד, א. מנחת צהא, [בשעיים]. ילקיש תורה שסו.
ה. ירושלמי סוטה חג, נל (הסוגיה). ילקיש תורה שם. נ"ד קא. וראה תוספתא סוטה ז'ית.
ו. ראה ספרי בעלעלון פב. ילקיש תורה תשכו.

גרוסות

אחד שהייתה התורה – זה שהייתה התורה בהר"א: אחד שהיו לוחות נתונות לתוכו ואחד שהיו שברי לוחות נתונות לתוכו זה שהיו לוחות. ופעמים שהיה מתראה עמהן בהר"א: מחק מילים אלו. מתראה עמהן בכת"ל: מתנה עמהן ובכת"מ: מתראה עמהן במלחמה.

לשון

קורנס מקור המלה הוא כנראה ביוונית κέρναξ (קארנאס), משמעה – פטיש.

החיים

ציץ

הציץ של הכהן הגדול היה משטח זהב שעליו היה מפתח "קדש לה'" ואותו היה הכהן הגדול מניח על מצחו, סמוך למקום גדול השער. הציץ נטה בין "שמונה כלים" שהם לבושו המלא של הכהן הגדול. והוא מן הארבעה הקרויים "כלי זהב". שמונה אלה היה לובש כל השנה כולה, חוץ מימי הכיפורים בו לבש רק ארבעה בגדים "כלי לבן" כשאר הכהנים.

הקיש עליה בקורנס ראה בפירושו בפנים. ויש שפירש שהקשה זו בקורנס היתה כזו להשוות את גובה מרצפת זו לשל חברותיה (ר"ש טיריליאן). ויצאת אש ושרפתו ראה בפירושו בפנים. ויש שפירש שהאש שרפה את הקורנס (תלמיד רש"ש).